

SUMMARY

Theoretical Foundation of Genre Definition of Elegy. This study contributes to research of genre problems in particular the genre of elegy. This problem is a still open for research in Ukraine study of literature. The author suggests matrix of genre foundation, investigates the main elements and modification of the genre foundation.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Бондар М. П. Поезія пошевченківської епохи. Система жанрів. – К.: Наукова думка, 1986. – 327 с.
- 2 Левчик Н. В. Поезія М.П. Старицького (Жанрові та образно-стильові особливості). – К.: Наукова думка, 1990. – 124 с.
- 3 Ткачук Микола. Лірика Маркіяна Шашкевича. Дослідження. – Тернопіль: Збруч, 1999. – 123 с.
- 4 Смілянська В., Чамата Н. Структура і смисл: спроба наукової інтерпретації поетичних текстів Тараса Шевченка. – К.: Вища школа, 2000. – 207 с.
- 5 Ткаченко Олена. Українська класична елегія: Монографія – Суми: Видавництво СумДУ, 2004. – 256 с.
- 6 Копистянська Н. Х. Жанр, жанрова система у просторі літературознавства: Монографія. – Львів: ПАІС, 2005. – 368 с.
- 7 Теорія літератури: Підручник для філолог. факультетів. ун-тів / За ред. професорів В.Ф. Воробйова та Г.А. В'язовського. – К.: Вища школа, 1975. – С. 223.

Надійшла до редакції 2 червня 2006 р.

«...І ПРИЙМІТЬ ШОЛОМ СПАСЕННЯ І МЕЧ ДУХОВНИЙ»

Л.М. Вежель

Низка актуальних проблем, порушених у публіцистичній спадщині Г. Костельника і не охоплених науковими дослідженнями нашого сьогодення, спонукала нас бодай побіжно зупинитися на фрагментах його праць з природознавства, логіки, філософії, без чого немислима повна картина його наукових зацікавлень.

Людський загал на підставі інстинкту та пізніших наукових досліджень дійшов висновку, що людина – це вище творіння Бога, а не результат бездумної еволюції, як твердив Дарвін. Відштовхуючись від св. Письма, Г. Костельник розвінчує його антинаукові вигадки, змодельовані у брошурі «Виникнення родів через природний добір» (1859 р.), в якій сам автор називає порушену проблему «найбільшою таємницею поміж усіма тайнами», оскільки вона не тільки релігійна, а й філософсько-природознавча. Про те, що вона має релігійний характер, свідчить початок св.Письма. Про те, що вона філософська, найвиразніше трактує наука Платона про «вічні ідеї». Про її природничий характер доводять відкриття останніх століть. Низка доводів та спостережень засвідчує, що природа ніколи не творила і не творить перехідних типів, а тільки ідентичні батькові й матері. «Витворювати поодинокі органи й цілі органічні типи, - пише Г. Костельник,- це тайна і праця життєвого принципу – душі. Так це нині діється і ніколи інакше не могло бути» [1, с. 268].

У журналі «Нива» (№ 5/4) за 1934 рік Г. Костельник оприлюднив статтю «Матерія й дух», спрямовану проти книжки Дарвіна «Про походження людини», де виникнення органічного світу, включно з людиною, трактується механічним способом, без участі Бога й душі. Але навіть простолюдин розуміє, що все те - абсурд, породжений безбожником з неповноцінною психікою. Бо навіть неосвічена людина, не вдаючись до метафізичних спекуляцій, на рівні підсвідомості інстинктивно дотримується ієрархічного ладу в природі, не заперечуючи духовного фактора в ній. Йшлося тільки про вирішення проблеми: як

матеріальні й духовні явища взаємодіють у своєму розвитку? Власне, належало з'ясувати, чи матеріальні чинники є основні, а духовні явища – тільки витвором матеріальних чинників, чи, може, навпаки. В історії філософії, пише теолог, були «видвигнені» ще й інші комбінації між духом і матерією, та нас усі ті квестії обходять тільки під аспектом головної квестії: чи матеріалізм - добре обґрунтований світогляд чи ні? Але заново дошукуватися відповіді на проблематичне запитання не варто, оскільки вичерпно потрактовано його у релігійному вченні: причина світу є духовна.» На сю розв'язку наводять людей, - читаємо в розвідці, - уже й інстинктивні реакції людської душі (інтуїтивне думання, совість). А вона найкраще і найпростіше пояснює всі явища на світі, як доцільність у природі, походження людського розуму, понятого як *sensorium* - думання, вроджені людям моральні закони, совість, явища з людського життя, що їх люди називають «палець Божий» (кара Божа) та ін.» [1, с. 98]. Адже, як випливає зі сказаного, кожна релігія не тільки допомагає людям, але й вимагає від них дисципліни. Через те саме атеїзм притягує до себе злочинців-безвірників, оскільки звільняє людину від страху перед божеством. Саме тим і хвалилися найдавніші матеріалісти. Пригадаймо: Лукрецій Карус прославляє Епікура за те, що він визволив природу з «релігійної тюрми», що прогнав страх перед вічними карами, оминаючи таємниці світобудови.

Або інший факт. У Перемишлі 1854 року накладом О. Гоцької вийшла в світ книга Ц.І. «Дарвінізм», на яку Г. Костельник написав рецензію, розвінчуючи в ній антинаукове вчення Ч. Дарвіна. «Наш «правовірний дарвініст», - зауважує Г. Костельник, - закаптурений Ц.І., тільки викладає «справжній дарвінізм», накидує його поняття й засади, однак не доказує їх, бо в таких малих дозах ніяк не можна доказати того всього, чого всі дарвіністи не змогли доказати в непроглядних тисячах своїх книжок. Він говорить на кредит. Та якраз це найнебезпечніша форма для всяких півінтелігентів (для яких і видана ця книжка), бо вони падають ниць перед усяким «словом науки», а не мають змоги заглянути в справжню логічну конструкцію того «слова науки». Пропаганда та й тільки! Певне, тому автор і замаскувався» [2, с. 579-580].

Підтримуючи Дарвінове твердження, що кожна набута природним способом зміна передається спадково, анонімний автор вже тим самим зайшов у глухий кут. Тим паче, цю тезу розбив уцент свого часу Август Вайсманн, довівши, що всяка доцільність у природі, всі органічні типи є витвором апріорних законів. І не варто доводити, наприклад, що тверда стопа батьків, які ходять босоніж (набута все-таки), спадково передається немовляті. «Дарвінізм, - мовить теолог, - це одна з гілок відмиряючого атеїзму».

У книжці Г. Костельника «*Arcana Dei*» (Львів, 1936) є розділ «Божа свідомість», який був опублікований у журналі «Дзвони» за 1935 рік. Саме в ньому з філософських позицій автор аналізує такі категорії, як свідомість та розум, що виступають чинниками й процесами в людській природі, якими наділив Творець людину на власний взірць, власне усім тим, що Йому притаманне. «Свідомість і розум, - вважає теолог, - це найвищого роду чинники, тому вони не можуть бути сотворені причиною якогось іншого роду, як тільки свідомістю й розумом» [3, с. 557]. Як зауважували середньовічні філософи, людина існує у формі факту та формі ідеї нерозривно, що дозволяє приймати відповідні рішення. Але при цьому присутні Божа «надсвідомість» та «надрозум».

Протягом людського життя постійно переплітаються найрізноманітніші чинники й процеси: матерія й енергія, тіло й душа, думки і розум, фізичне й моральне. А щоб дійти до справедливості, потрібно навчитися відрізняти категорію від категорії, явище від явища. Адже, як навчали середньовічні філософи, той добре навчає, хто добре

відрізняє, звичайно, за допомогою інструменту розуму -найвищого досягнення природи, Божого дару. «Марні всякі концепції,- пише Г. Костельник,-що при поясненні доцільності в природі хочуть обминути Бога. Організуючий принцип діє так само в цілій природі, як у нашій людській природі. Той життєвий принцип, що витворює конструкцію нашого тіла, витворює також наш «інструмент розуму» й остаточно перекидається в наше свідоме думання. Отже, як він нам «дає думати, так він на основі тих самих законів думання і сам діє - ген у цілій природі»(3,558). Саме на підставі законів думання створено все наше довкілля, де кожна рослинка – індивідуальна, не схожа на іншу, хоч і належить до певної категорії. Виходить,що Бог так сотворив світ, що природний, неупереджений, нескривлений і незамулений людський розум завжди і всюди легко доходив до пізнання Бога.

У № 3 часопису «Нива» за 1924 рік Г. Костельник помістив статтю «Боротьба за людську природу».Розглядаючи розвиток старовинної грецької філософії, автор пише, що грецькі софісти, скептики стали розважати не світ, а людину, тобто самих себе, втративши природну довіру до людської природи. Це призвело, в свою чергу, до суб'єктивізму, сенсуалізму, скептицизму, індивідуалізму, атеїзму та філософського нігілізму. В аналогічній ситуації опинилася ця важлива наука в наш час, коли ведеться запекла боротьба за природу особистості: людську вартість, силу нашого розуму, ціну наших моральних підвалин. Адже саме від вирішення цих проблем залежить нині весь наш світогляд: віра або невіра, моральність чи аморальність. Основні релігійні засади, довкола яких ведеться нині боротьба, не стоять на релігійному підґрунті, але виключно - на філософічному. Бо йдеться про шляхи, якими можна дійти до пізнання Бога та надсміслових речей. І якщо загал читатиме й роздумуватиме у філософському руслі весь «ширпотреб», то неважко у тому хаосі заблудитися і збитися з Господнього шляху. Щоб попередити таку загрозу, великі зобов'язання повинні взяти на себе служителі культу, яким належить вести велику роз'яснювальну роботу саме в філософічному ключі, й писати в доступній формі для народу лубочні книжечки за доступну ціну. Саме на цей бік справи в умовах загрози атеїзму звертало велику увагу вище галицьке духовенство, зокрема, митрополит А.Шептицький, Й. Сліпий, Г. Костельник. Добре знаючи талант Г. Костельника як пропагандиста, львівська духовна еліта звернулася свого часу до нього з проханням писати «апологетичні» книжки. Але пишучи їх протягом десяти років, він виробив свій власний стиль і пішов, як він признається, власним доцільним шляхом. Відчуваючи загрозу атеїзму, теолог одну за одною почав випускати філософсько-релігійні книжки:»Три розправи про пізнання», «Свідоме й несвідоме в пізнайню»,»Джерела суб'єктивних поглядів»,»Пізнання зовнішнього світу» та ін. «Новочасна «релігійна недуга», - писав Г.Костельник,- має свій корінь у «недузі людської природи, і тому треба лікувати передовсім отсю «недугу природи» [4, с. 32].

За порадою митрополита А.Шептицького, Г. Костельник написав ґрунтовну «Християнську Апологетику» для VIII класу середніх шкіл, метою якої було подати короткий конспект апологетичних проблем та їх розв'язку (на 200 сторінок), відмежувавши її від інших богословських та філософічних наук.

«Особливо ж ми, українські священники, - застерігає теолог, - під боком большевії повинні виспеціалізуватися в тих частях філософії, котрі для релігії найважливіші» [4, с. 32].

Руйнація церков в підросійській Україні, примусове запровадження атеїзму страшним відлунням озивалося на землях Західної України. І слід зауважити: не завжди безуспішно, оскільки до цього процесу залучалися й московські агенти у священницьких рясах. Пригадаймо

лише україножерні витівки Волинського архієпископа Євлогія (Василя Георгієвського), який після поразки гетьмана Павла Скоропадського 14 листопада 1918 року радісно проголошував: «Впав міністр – впала й автокефалія».

А з амвону Луцького кафедрального собору, за словами очевидця, він всіляко хаяв українців та їх релігійні традиції: «Хто ходить у вишивках, читає українську книжку, часопис, той безбожник». Дописувач до журналу «Дзвони», наслухавшись ересі московського шпіона в попівській рясі, пише: «Отже, як я почав розуміти, що я українець, у мене з місця зродилася ненависть до священиків, а підо впливом тих духовних провідників», чи їх лектури, що вони мені доставляли: Дреперів, Кунових, Сасенбахів та ін. помалу почала зроджуватись ненависть і до Христової Церкви. Але до цього останнього я таки не дійшов, бо тоді я почав глибше призадумуватись; я зрозумів, що я - заблуджена овечка та відцурався тих збаламучених духових нуждарів, бо тепер вони сміються з мене... Але як я дістав Ваш журнал до рук, то побачив, що ми, українці, все -таки маємо своїх щирих отців Христової Церкви...» [5, 1938, 7/8, 338].

У «Ниві» № 10 за 1925 рік Г. Костельник помістив рецензію на книжку Й. Сліпого «Св.Тома з Аквіну і схолястика». Написав своєрідну розвідку професор теології з нагоди 600-річчя канонізації аквінського ієрарха. «Не є се принагідний панегірик для Томи з Аквіну, - пише рецензент, - але глибша студія, яка кидає світло на розвій схолястики, на її «золотий вік», на тодішні напрями у філософії і теології, а під кінець - на вплив св.Томи з Аквіну на теологію Сходу» [6, с. 346].

Як уже говорилося, Г. Костельник – вчений широкого діапазону: від теолога до природознавця й логіка, дослідження якого скрізь і всюди вкладаються в межі філософії. Досягши zenіту слави в багатьох галузях науки, у 1929 році у Львові (Лемберг) він видав книжку з проблем новітньої логіки «Das Prinzip der Iden titatgrundlage aller Ycklusse», яку з української мови переклав німецькою В.Домет-Садовський. «Її (книжку – Л.В.) можна би назвати переломовою, бо висловлені у ній думки, - пише у своїй рецензії на неї П.Ісаїв, - і твердження, мабуть, впровадять науку логіки на нові шляхи. В ній ставить автор нову теорію посереднього заключення, а то т.зв силогізми і всі їх дотепер знані форми проваджують до одної завершеної системи, одної форми, основаної на принципі ідентичності» [7, с. 142]. Спава в тому, що логічну систему Арістотеля Г. Костельник вважав застарілою, оскільки впритул до Канта вона не зазнала модернізації, хоч паростки її уже пробивалися. Теолог з відвертим захопленням сприйняв новітні заклики Декарта створити нову логіку, що підхопили Арнольд і Ніколь у творі «Za Zogі – que du Port Royal», підтримані філософом і математиком Паскалем. Згодом під впливом трансцендентальної логіки Канта з'вилася низка логічних систем, започаткованих Гегелем. Між реформістами (Морган, Шредер, Ресель, Брентано) та прихильниками старої логіки зав'язалася полеміка, яка стосувалася обігу понять та їх змісту. Головну увагу на принцип ідентичності звернув Вільгельм Вундт. Майже одночасно з ним Г.Костельник розвинув повну завершену логічну систему, оперту на принцип ідентичності. «Теорія проф.Костельника, - зауважив П.Ісаїв, - висвітлює більшість досі неясних логічних проблем, завдає вельми болючий удар традиційній логіці, і поминути тої праці не буде міг ніхто, хто тільки схоче на будуче забирати голос в якій-небудь логічній квестії» [7, с. 144]. Варто додати, що відгуки на працю Г. Костельника можна знайти у низці європейських філософських та теологічних журналів, зокрема в бельгійському «Revue des Sciences te Theologie», «Theologisch – praktische Quartalschrift» (Німеччина) та ін. Відрадно, як пише рецензент, дізнатися й про те, що автор докінчує науковий підручник з логіки.

У 1936 році накладом автора вийшла з друку книжка Г.Костельника «Настя Волошин, дівчина зі стигмами». Громадськість Галичини сприйняла її по-різному. Офіційна влада поставилась до неї з певним упередженням, а з великим зацікавленням звернули свої погляди теологи та лікарі. Долею Насті,- пише рецензент, - та науково-богословським розслідуванням «стигматизації зайнявся головню о.др.Г.Костельник. Його статтям треба завдячити, що загальна опінія щодо Насті радикально змінилася. Тому зовсім слушно громадянство чекало, щоб о. др. Г. Костельник ясніше, докладніше й обширніше висловився про Настю /о.В.Д./».

Факти й події, пов'язані зі стигматичними сеансами Насті Волошин, є реальними, правдивими, задокументовані фахівцями високого рангу: психологами, юристами, теологами. А Г. Костельник, описуючи ефекти від сеансів Н. Волошин, порівнює їх з аналогічними явищами відомих у світі стигматичок, зокрема Терези Нойман. Якщо Тереза на ниві стигматизації досягла абсолютної циклічності і вони повторюються з календарною точністю, то Настя тільки «росте», вдосконалюється, перебуває у «стадії розвитку». Та чи завжди Г.Костельник пояснював ці дивні явища з позицій надприродних? На це запитання рецензент дає таку відповідь: «Як знаю з розмови з автором, старався він спершу всі явища Насті інтерпретувати в площині природного ладу, але щойно, коли ці спроби звелися на ніщо, поставив свою тезу про надприродність явищ, зв'язаних з Настею Волошин» [8, с. 46].

Надприродний характер стигматичних сеансів Н.Волошин теоретично обґрунтував Г.Костельник у книзі «Пояснення стигматизації», яка, як і передбачав рецензент В.Д., вийшла у Львові 1937 року як своєрідний другий том першої книжки «Настя Волошин- дівчина зі стигмами».

«СТОЯННЯ І КЛЯЧАННЯ В ЦЕРКВІ» – під таким заголовком у журналі «Нива» за 1929 рік (№ 6) з'явилася стаття Г. Костельника, присвячена проблемі традицій і звичаїв Східної Церкви, що нівелюються латинськими впливами. Наприклад, на заклик священика: «Глави ваша Господові приклоніти» паства практично не реагує схилянням голови. Натомість, як і в латинській церкві, віруючі схиляють голови, супроводжуючи слова пастиря «воплотившагося», «і слово плоть бисть», точно як у костьолі. Та найбільше постраждав від впливу латинян звичай стояння. Якщо в латинських церквах найбільш поширене сидіння під час Служби Божої і рідше стояння та клячання, то в Церкві східного обряду надзвичайно поширені глибокі поклони, що є виявом милосердної просьби. «Коли клячемо, - вважає Г. Костельник, - то робимося меншими, як ми в дійсності є. А кожний, хто просить, є менший від того, кого просить... І тільки там, у східній Церкві, приписане клячання, де заходить мотив умильної просьби. Просимо Бога о різні ласки також стоячи, але коли хочемо виявити комператив і суперлятив того свого настрою, то Церква каже нам клякнути: « Паки і паки преклоньше коліні миром Господа Бога молим»[9, с. 202]. Оскільки в Божім домі належить стояти, а не сидіти, то саме з цих міркувань у Східній Церкві немає лавок.

Диференційовано підходить Г. Костельник і до клячання в Церкві, що є оправданим в екстремальній ситуації, коли ми просимо Бога помилувати нас в найтяжчі хвилини життя. А коли паству охоплює радість, то клячання тут ні до чого. Адже на Царгородському соборі 692 року прийнято дев'яностий канон: «Від суботнього вечора до недільного вечора ніхто не сміє клячати». Таким чином, неділя - це пам'ятний день Христового воскресіння. А оскільки Христос воскрес, то й ми з ним воскресли.»Отже неділя, - зауважує теолог, - се торжество нашої перемоги, нашого вивіщення. Нині в Східній Церкві звичай, що не годиться клячати від Пасхи до Сошествія- старий і гарний звичай, як пендент до

клячання й поклонів у великому пості»[9, с. 204]. «А у нас в Галичині, - пише протопресвітер, - навіть під час співу «Христос воскрес» вірні клячуть, не розуміючи безглуздість такого жесту, що знецінює радість та піднесений настрій».

Г.Костельник намагається з'ясувати, чи наслідування латинських церковних обрядів галичанами належить до категорії прогресу, чи прикрого мавчування. З цим наміром він звертається до югославських традицій, законсервованих у своїй чистоті ще з апостольських часів. «Там, - пише він, - тільки один престол у Церкві, нема статуй, ні лавок; вірні причащаються стоячи, в п'ятдесятниці не клякають, культ святого слова високо поставлений: нема «німих служб...дяки співають виразно кожне слово» [9, с. 209].

Прихильник перекладу Святого Письма українською мовою, Г. Костельник на сторінках журналу «Нива» популяризував у доступній формі незрозумілу загальну християнську лексику, символи та жести. Наприклад, у статті «Амін» він з'ясовує значення однойменного слова та його походження. «с. Амін», - пише теолог, - се єврейське слово, а значить:»так є' або «нехай так буде». Звичайне закінчення молитов старосвітської віри ізраїльського народу»[10, с. 43]. Тут же автор перекладає українською мовою слово «алілуя», що означає «славіте Бога», яке тягне за собою навіть цілі молитви з єврейського святого Письма, що увіллялися в християнство в результаті «внутрішньої революції» у єврейській вірі, пов'язаній з народженням Ісуса Христа. «І тільки в ізраїльській землі, що знаходилась під крилами святого міста Єрусалиму, - читаємо у статті, -могла вийти найбільша революція в єврейській вірі – християнство»[10, с. 145].

У журналі «Дзвони» (№ 1/2) за 1937 рік Г. Костельник надрукував статтю «Любов ближнього, її основи і функції». У редакційній примітці до неї читаємо:»Ця стаття була недавно поміщена у священничім місячнику «Нива». Одначе, вона така цінна й цікава, що повинна дійти тепер до якнайширших кругів нашої світської інтелігенції. Тому за згодою Автора містимо її й у нашому журналі»[11, с. 20].

У будь-якому дослідженні Г.Костельник, як мовиться, відразу бере бика за роги. Так і в цьому разі. «Без взаємної любові членів родини, - повчає теолог, - вона не може бути щаслива, розуміючи при цьому не тільки внутрішній духовний стан, але й зовнішні ознаки життя під християнським прапором «Любов до ближнього». Розглядаючи еволюцію заповіді Христової, теолог сягає пластів доісторичної епохи, зокрема поганської віри, де замість «любові ближнього» функціонувало поняття «справедливість». Іперше до цього поняття звернувся Епіктет у I столітті нової ери, певно, що під впливом християнства... А саму заповідь «Люби ближнього свого, як себе самого» обґрунтував Мойсей. Однак ця заповідь мала обмежений характер: стосувалася виключно єврейського народу. А Ісус Христос розширив його зміст: «Любіть ворогів ваших». Власне, ця теза належить Мойсеєві, бо первісний її зміст зводився до любові до Бога. Водночас нас оточують злі сили, невинуваті вороги, яких аж ніяк не випадає любити, а тільки поборювати їх силою Христової науки, пам'ятаючи, що життя – «уклад контрастів». «Коли ж маємо любити ближнього в тій мірі, як себе самого,- зауважує Г. Костельник,- то й інших у потребі маємо силувати, щоб покладали хоч би своє життя за вище добре» [11, с. 22]. Звідси й впливає поведінка християн, покликаних захищати свою вотчину, дім, родину під час насильницьких воєн. Тут не може бути місця для любові щодо ворогів. Значить, заповідь про любов ближнього не стоїть на заваді справедливій війні, тому Христову моральну науку належить розглядати як цілісність, а не вирвано, фрагментарно. Борня між добром і злом, між правдою і фальшем, - значиться в статті теолога, -вічна в людському минулому і

буде вічна в майбутності. «І пацифісти й соціалісти дають завелику ціну земському життю, - йдеться далі, - добачуючи в ньому останню ціль людини. А Христос підпорядковує земне, дочасне життя вічному. Він знає справжню людську природу глибше, ніж хто-небудь інший, і навчає про вічну борню і війну в людському роді. Свому дорогому Єрусалимові Він пророкує загибель від війни, пророкує про великі війни перед кінцем світу, сам про себе говорить, що Він приніс огонь, і хоче, щоб він розгорівся задля Його науки ...»[11, с. 25].

Розвиваючи засаду про любов, Г. Костельник підкреслює, що любов – це прив'язання серця до якоїсь особи чи предмета, що дає серцю приємність, щастя, побуджуючи людину до найвищого почуття й турбот.

Звідси впливають й інші чинники, пов'язані в основному з національними почуттями. «Без любові до свого народу, -повчає протопресвітер, - своєї традиції, мови, життя націоналізм того народу буде мертвий. Не допоможе крик, не допоможе примус, терор, бо любови ніщо не заступить. Трагедія українського народу головно в тому, що в минулих віках національна любов була в ньому піврана й потоптана. Шляхта думала про своє особисте добро й відреклася народу: одні ототожнювали себе з поляками, інші - з москалями і взаємно ослаблювали себе або й винищували» [11, с. 25].

Актуальними, на наш погляд, є роздуми Г. Костельника про змагання різних партій напередодні виборів до парламенту. Якщо це змагання ґрунтуватиметься на засадах любові до рідного народу, то, незважаючи на перемогу чи поразку однієї з них, результати повинні бути корисними для всього суспільства. А гнів чи неприязнь між ними мають випливали з джерела всенародної любові. «Зовсім інакше, - читаємо нижче, - будуть відноситися наїзники до підбитого народу. Вони всюди оглядатимуться на своє власне добро, яке схочуть збільшити, ським чи таким способом використовувати майно й сили підбитого народу»[11, с. 25-26].

Опираючись на християнську етичну культуру, теолог диференціює підходи різних верств втягнутих у воєнні баталії сторін: погани чи мусульмани ведуть змагання на засадах злоби й «безкультур'я», в той час як християни роблять це більш-менш «гуманно», з пошаною до людської гідності. Однак, як доведено історією, цю тезу теолога спростували події 2-ї світової війни, що розгорілася спершу виключно між християнськими народами, «культура» яких не врятувала жодну із воюючих сторін. Теолог певний, що любов ближнього виконує свої благородні функції навіть на війні, вважаючи, що релігія – це «обрахунок між людиною і всесвітом»...Г. Костельник намагається дати відповідь на запитання, що є джерелом любові до ближнього, і відповідає: «Справжня любов ближнього може впливати тільки з любові до Бога»...А християнська віра саме з покликом на Бога й на посмертне життя в'яже егоїзм із альтруїзмом в ідеальну гармонію»[11, с. 28].

Оглядаючи наслідки «прогресу», зініційованого матеріалістами-комуністами, теолог бачить його пікові моменти: нівелювання й нищення християнства та християнської етичної культури поза межами всякої любові ближнього. «І сама верхівка більшовицької компартії, - доходить висновку християнський філософ, - має аж надто виразні позначки, що в неї нема не то ніякої любові до ближнього, але ані приятельства в благороднім значінню, ні пам'яті за заслуги, а хто сильніший, той у відповідному часі, коли йому треба, всіх своїх «приятелів» безоглядно кладе трупом – і ще перед смертю каже їм собі пеани укладати»[11, с. 29].

Підсумовуючи, хочемо зауважити, що матеріалом для нашого викладу послужили окремі фрагменти журналістських досліджень Г.Костельника з різних наукових проблем: філософії, теології, природознавства, логіки, які не піддавалися науковцями інтерпретації та аналізу, без чого годі

увияти собі всебічне обдарування одного з найбільших теологів Галичини початку 20- го століття.

SUMMARY

The range of important issues which were stated in Kostelnyk's publicist heritage but not included in present scientific studies have incited us to remember at list some of his works on natural sciences, logic, philosophy, that makes the number of his interests complete.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Костельник Г. Матерія і дух// Нива.- 1930.- № 3
2. Костельник Г./Рецензія/: Ц.І. Дарвінізм// Дзвони.-1934.-№ 12.
3. Костельник Г.Arcana Dei.- Львів, 1921.
4. Костельник Г.Боротьба за людську природу// Нива.-1927.- № 3.
5. Дзвони.-1938.- № 7/8.
6. Костельник Г./Рецензія/: Сліпий Й.Св.Тома з Аквіну і схоластика// Нива.-1925. - № 10.
7. Ісаїв П./ Рецензія/: Костельник Г.Das Princip...// Богословіє.-1929.-№ 2.
8. Ісаїв П./Рецензія/: Костельник Г.Настя Волошин// Діло.-1936.-№ 12.
9. Костельник Г.Стояння і клячання в Церкві// Нива.-1929.-№ 6.
10. Костельник Г.Аміль// Нива.-1928.-№ 1
11. Костельник Г.Любов ближнього, її основи і функції// Дзвони.-1937.-№ 5.

Надійшла до редакції 28 серпня 2006 р.